

memóriájában. Nem volt rá példa, hogy ne segített volna, amikor megakadtunk a szakirodalom útvésztoiben, amikor eltévedtünk és jelzést kerestünk az adatok sűrűjében. Ambrus mindent tudott. És mindannyian emlékezünk arra a zavart és saját magára haragos hangra, amellyel jelezte, hogy pillanatnyilag nem tudja a pontos megoldást, de rögtön utánanéző, s néha percekben belül visszahívott a megtalált válasszal. – Közönségünk, kritikuskunk, munkatársunk volt, biztonságunk szakmánk ingoványaiban. Az „Olványi-jelenség”-mondhatnánk a divatos formulát, ha nem lett volna sokkal több: a 19. század liberális tudósainak kései utóda, jellemében, munkájában példamutató kortársunk. Őt gyászoljuk.

MEZEI MÁRTA

BESZÁMOLÓ A TÁRSASÁG 1983. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

VÁNDORGYŰLÉSEK

Tavaszi vándorgyűlésünket Szegeden tartottuk 1983. április 15–16-án. Április 15-én a Juhász Gyula Emlékbizottsággal és az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályával közös rendezvényen emlékeztünk meg Juhász Gyula születésének 100. évfordulójáról. Papp Gyula tanácselnök és Tolnai Gábor megnyitó szavai után Baróti Dezső tartott előadást *Juhász Gyula világa* címen. Majd ezt követte Madácsy László előadása, aki a költő öngyilkosságának problémájával foglalkozott. Baranyai Zsolt Juhász szépprózájával, míg Lengyel András Juhász folyóiratáról, a Magyar Jövendőről értekezett. A délutáni ülésen Pálmai Kálmán elnökölt és Kispéter András tartott bevezető előadást. (*Az új dalosok közt régi Arany fia*. L. It, 1983/3. sz.) Ez után Grezsa Ferenc a Nyugat Juhász Gyula képéről szólt, majd három előadó Csaplár Ferenc, Tasi József, Tverdota György, Juhásznak három kortársához – Kassákhhoz, Szabó Lőrinchez és József Attilához – fűződő kapcsolatát vizsgálta.

A vándorgyűlés résztvevői megkoszorúzták a költő szobrát, és este irodalmi műsoron vettek részt, melyet Hubay Miklós vezetett be.

Április 16-án az MTA I. osztálya, a TIT és Társaságunk, ugyancsak Szegeden, a 100 éve született Nagy Lajosra emlékezett. Az elnöklő Wéber Antal megnyitója után Illés László *Nagy Lajos a szocialista író*

c. előadása hangzott el. Tarján Tamás a szatíra és humor jelenlétét vizsgálta Nagy Lajos műveiben, Jókai Anna pedig az író magányosságának okait kutatta.

A délutáni ülészakon Nagy Péter vezetésével kerekasztal-beszélgetés volt a 20. századi drámáról, Bécsy Tamás, Pál József, Spiró György, Urbán Nagy Rozália, Vinkó József és Walkó György részvételével. Nagy Péter elnöki zárszavával fejeződött be a vándorgyűlés.

*

Őszi vándorgyűlésünkön a 100 éve született Babits Mihályra emlékeztünk Pécssett október 28–30 között, az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályával, a TIT Országos Irodalmi Választmányával és Baranya megyei Szervezetével, Baranya megye Tanácsával és Pécs megyei város Tanácsával közös rendezésben. Komlódi Józsefné Pécs város Tanácsa elnökhelyettesének és Weber Antalnak a megnyitó szavai után Rába György tartott bevezető előadást *Babits leckéi a költészetből*, majd Tolnai Gábor *Három mozaik Babits arcképehez* címen. Ezt követte két verselemzés. Bárdos László, aki a *Zöld, piros, sárga, barna* c., és Pálmai Kálmán, aki a „*Vén cigány*” c. Babits verset elemezte. Október 29-én Pálmai Kálmán elnökölt és lényegében ezen a napon Babits prózájáról hangzottak el előadások. Weber Antal a *Halálfiáról*, Rónay László a *golyakalifáról*, Sipos Lajos a *Timár Virgil fiáról*, Váróczi Zsuzsa Babits novelláiról tartott előadást. Nagy József Babits pécsi kapcsolatait tárta fel. A harmadik napon Tolnai Gábor elnökölt. Halász Előd *A európai irodalom történetéről* tartott előadást, Poszler György a *Beszélgetőfüzetek* kapcsán Babits etikai-gondolkodói önarcképéről szólt, Balassa Péter az önéletíró Babitsról, Kabdebó Lóránt pedig Babits és a konzervatívok kapcsolatáról. Tolnai Gábor elnöki zárszavával ért véget az ülészak. A vándorgyűlés résztvevői megkoszoruúzták a költő szobrát, irodalmi esten és kiránduláson vettek részt.

RENDEZVÉNYEK

Felolvasó- és vitaulések

Rendezvényeinkről 1983-ban is rendszeres híradás jelent meg a napi sajtóban és az *Élet és Irodalomban*.

*

Február 10-én *A nagyregény feltűnése újabb prózánkban.* (Dobai Péter–Esterházy Péter–Spiró György) címen Zappe László tartott előadást. A felkért hozzászóló Margócsy István és Tarján Tamás volt.

*

Március 10-én *Jékely Zoltánról* tartott előadást Lator László és Takáts Gyula. Közreműködött: Jancsó Adrienne.

*

Március 4-én a Debreceni Akadémiai Bizottság, az MTA Irodalomtudományi Intézete, a TIT Irodalmi Választmánya és Szolnok megyei Szervezete, Kunhegyes Tanácsa, a Hazafias Népfront Bizottsága és Könyvtára és Társaságunk, Zsigmond Ferenc születésének 100. évfordulójára emlékezett. Előadást tartott Némedi Lajos, Szörényi László, Pókász Endre.

*

Október 5-én *Az ember tragédiája* színpadi ősbemutatójának 100. évfordulója alkalmából az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya és Színháztudományi Bizottsága, a Magyar Színházi Intézet és Társaságunk felolvasó ülést tartott az MTA székházában. Az ülést Nagy Péter nyitotta meg. Előadást tartott Mályuszné Császár Edit, Székely György, Staud Géza, Lengyel György.

*

Október 20-án Kulin Ferenc *Az epikus Kölcsey*, Szigethy Gábor *A haza fogalma Kölcsey Ferenc gondolkodásában* címen tartottak előadást.

*

November 10-én *James Joyce-ról* Szentkuthy Miklós tartott előadást. Felkért hozzászóló Takács Ferenc volt.

*

November 22–23-án az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya, a Magyar Írók Szövetsége és Társaságunk tudományos ülészakot tartott az MTA Székházában Babits Mihály születésének 100. évfordulója alkalmából. Az ülést Szentágothai János, az MTA elnöke nyitotta meg. Szabolcsi Miklós elnöklése mellett Keresztury Dezső, Rába

György, Nemes Nagy Ágnes, Lator László és Németh G. Béla tartott előadást. Délután Rába György látta el az elnöki teendőket és Sőtér István, Tolnai Gábor, Kabdebó Lóránt, Szabó Miklós és Sipos Lajos tartott előadást. 23-án Hubay Miklós, Bodnár György, Lengyel Balázs, Ritoók Zsigmond, G. F. Cushing adott elő, majd Németh G. Béla elnöki zárszavával ért véget az ülésszak.

EMLEKÜLÉS

December 8-án Társaságunk ünnepi emlékülést tartott. Tolnai Gábor megnyitója után Kovács Sándor Iván tartott előadást *Négyesy Lászlóról*. Az előadás után került sor a Toldy Ferenc emlékérem átadására, melyet a Társaság vezetősége 1983-ban Baránszky-Jób Lászlónak és Stoll Bélának ítelt oda. A két díjazott pályáját és munkásságát, valamint a Toldy Ferenc-emlékérem adományozásának módosítását Pálmai Kálmán főtítkárral ismertette:

„Ma, 1983. december 8-án a Magyar Irodalomtörténeti Társaság és vezetősége harmadik alkalommal adományozza a Toldy Ferenc emlékérmeket Konyorcsik János Munkácsy-díjas szobrászművész alkotását, arra érdemesnek ítelt tagjainak. Mielőtt ismertetném az ebben az elismerésben részesülők pályarajzát, örömmel jelentem be, hogy az érem odaítélésére vonatkozó alapszabályt módosítottuk. Mostantól kezdve az évi egy helyett évenként két tagtársunk kaphat Toldy Ferenc emlékérmeket. Egy kutató irodalomtörténész, s egy, a tudományt is művelő kiváló tanár. Ezzel megnyugtatóan tehetünk eleget annak a Társaságunk gyakorlatában megnyilvánuló alapelvünknek, hogy a szaktudományt, annak bármely ágát művelő, az irodalom tanításában is kiemelkedő teljesítményt nyújtó tanártársainkat kitüntethessük.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság Toldy Ferenc emlékérmeket adományoz kiemelkedő irodalomtörténeti, kritikusi és tanári tevékenységéért Baránszky-Jób Lászlónak. Baránszky-Jób László, nyugalmazott gimnáziumi tanár, irodalomtörténész, esztéta. 1938-tól 1948-ig 10 éven át az Esztétikai Szemle szerkesztője, 1945–1949-ig a Magyar Esztétikai Társaság elnöke, 1946–1949-ig az Embernevelés című folyóirat főmunkatársa. E tevékenységei közben folyamatosan dolgozott, írt és tanított. Baránszky az oly sokszor emlegetett s a ma annyira kívánatos tudóstanár kiemelkedő képviselője. Soha nem vált el benne és nála az irodalmi, művészi érték iránti érzékenység, a minőség s az igazság iránt való őrkész figyelem, s a nevelői szenvedély, a pedagógiai erosz. Irodalomtanárként mindig elkerülte a didaktikának a szellem izomzatát elmere-

vító veszélyeit, irodalomóráin a történelemben élő emberről beszélt, az életről szólva az értelmes életre nevelt. A felszabadulás után a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban tanítva – egy ideig vezetőtanárként is működve – irodalomesztétikai szakkört is vezetett, amelynek ifjú tagjai előtt az ötvenes években olyan akkortájt nem éppen kedvező helyzetben levő írók beszéltek életről és irodalomról, mint Áprily Lajos, Szabó Lőrinc, Tersánszky Józsi Jenő, Tamási Áron és mások. Baránszky-Jób László a fenomenológiai értékesztetika hazai megalapozója és képviselője. Számos munkája közül hadd említsem itt az 1935-beli *Irodalomtörténet és esztétikát*, 1944-ből a *Liránk formanyelve a nyugatos nemzetek után* c. munkáját, s egyik alapvető könyvét 1957-ből, az *Arany János lírai formanyelvének fejlődéstörténeti helye* címűt. Az utóbbi évtizedben főként az Új Írásban nem egy kiváló tanulmányát ismerhettük meg. Így az idehaza is nagy elismeréssel fogadott romániai magyar írónak, Szilágyi Istvánnak *Kő hull apadó kútba* című regényremekléséről írt elemzését, az újvidéki Híd-ban 1973-ban, s átdolgozva az Új Írásban 1983-ban megjelent s a tragikumelmélettel foglalkozó munkáját, a legutóbbi években Arany Jánosról, Illyés Gyuláról s néhány hete Babits Mihály impresszionizmusáról és szimbolizmusáról írott dolgozatait. S ne hagyjuk említetlenül a Thomas Mann esztétikáját elemző tanulmányát, valamint a Laczkó Géza és Halász Gábor kritikai működésének áttekintését nyújtó írását sem. Tanulmányainak gyűjteményes kötete *Élmény és gondolat* címen 1977-ben látott napvilágot.

Csendben termő, nagy ívű, gazdag pálya a Baránszky-Jób Lászlóé, akinek magas korát meghazudtoló szellemi frissesége, jelenléte szaktudományunk s az irodalmi élet különböző fórumain, s a bölcs humanisták megpróbáló emberi tapasztalatokon lepárolt derűje szellemi életünk nagy értéke. Szeretettel köszöntjük őt a Toldy Ferenc emlékérem átadásakor.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság Toldy Ferenc emlékérmét adományoz kiemelkedő irodalomtörténeti, szövegkritikai és textológiai munkásságáért **S t o l l B é l á** nak.

Stoll Béla irodalomtörténeti munkássága főként a 16–17. századi költészettel van kapcsolatban. Irodalomtörténetírásunkban elsőként ő adta a közösségi költészet marxista meghatározását. Ennek nyomán a „lesüllyedt kultúrjavak” polgári fölfogásával szemben helyesen értelmezhetővé vált e költészet típus fontossága, történeti és társadalmi meghatározottsága, nyilvánvalóvá lettek esztétikai értékei. Ide vonatkozó tanulmánya *Közösségi költészet, népköltészet* címen 1958-ban jelent meg az Irodalomtörténeti Közleményekben. E fölfogás alapján jöttek létre a Magyar Irodalomtörténet Kézikönyvében megjelent fejezetei, így a reneszánsz verses epika, a népszerű verses epika, a vitézi és a haza-

fias líra, a népszerű reneszánsz irodalom politikai, didaktikus és közösségi költészete, a barokk irodalom énektípusai, a szatirikus deák versszerzés, a népszerű katolikus irodalom tárgykörében. Ezek új megvilágításba helyezték költészetünk eme ágainak értékeit. Stoll Béla nem keveset tett e költészet népszerűsítéséért, amit más munkái is bizonyítanak, így 1955-ből a *Magyar Széphistóriák*, 1958-ból pedig a *Virágénekek és mulatónóták*. Stoll tevékenységének tekintélyes része az irodalomtudományban nélkülözhetetlen alap kutatás. Ilyen a *Magyar Kéziratos Énekeskönyvek és Versgyűjtemények Bibliográfiája* 1963-ból, valamint a Varga Imrével és V. Kovács Sándorral közösen szerkesztett *A magyar irodalom történetének bibliográfiája 1772-ig*, 1972-ből. Stoll Béla kiemelkedő tevékenységet folytat a szövegkiadás terén. Így pl. *Balassi Bálint Összes Művei, Heltai Gáspár dialógusa*, 1951-ből. A szigorú kritikai kiadási elveket a régi magyar irodalmi szövegekre alkalmazva 1959 óta az ő szerkesztésében jelennek meg a hazai textológia egyik legnagyobb vállalkozásának a *Régi Magyar Költők Tára* 17. századi sorozatának kötetei (eddig 10 kötet), amelyekkel nemcsak a kiadott szövegeket teszi szélesebb körben hozzáférhetővé, kutathatóvá, hanem munkájával elvi-módszertani mintát is nyújt, hozzájárulva egyúttal egy fiatalabb textológus nemzedék neveléséhez is. Szövegkiadói munkásságának másik csúcspontja a szakmai körökben s a szélesebb irodalmi közvéleményben teljes elismerést kiváltó József Attila kritikai kiadás. Stoll Béla kisebb közleményei az egyes művekre vonatkozó kutatásai mellett, mint pl. a *Szendrői hegedősének*, a *Pajkos ének*, az *Árgirus széphistória*, *Sztárai Mihály*, *Felvinczy György* és így tovább, eredményesen szolgálja a 16–17. századi magyar irodalom feltárását, korszerű értelmezését. Elismerést érdemel a Magyar Tudományos Akadémia Textológiai Bizottságában végzett munkája, valamint lektori, kritikai tevékenysége is.

Tisztelettel üdvözljük őt a Toldy Ferenc emlékérem átadásakor.”

Az érmelet Tolnai Gábor adta át.

Társaságunk 1983-ban meghirdetett irodalomtörténeti pályázatának értékelésére és eredményhirdetésére is ekkor került sor. Wéber Antal a bíráló bizottság elnöke beszámolójában elmondta, hogy az idei pályázatra az előző években meghirdetettekhez képest kevés pályamű érkezett be. A dolgozatokban általában az ismertetés dominált, bizonyos beleérző-képességről tettek tanúbizonyságot a pályázók, de hiányoztak az értékelő szempontok, s így a választott művek reális értéke – meggyőzően – nem mutatkozott meg. Dicsérendő viszont a munka és a lelkesedés, amellyel a pályázók a pályaművek elemzésére fordítottak. A fentiek alapján a bíráló bizottság (melynek tagjai Bárdos László, Margócsy István, Pálmai Kálmán és Vasy Géza voltak) a rendel-

kezésükre álló összes díjat nem tudta kiadni, ezért úgy döntött, hogy két díjat adományoz.

II. díjat juttat Strigencz Mártának, aki Lengyel József *Igézőjének* elemzése során (noha a mű nem tartozik a kevésbé feldolgozottak közé) lendületes és szakszerű tanulmányt írt, s eredeti nézőpontból vizsgálta a művet.

III. díjban részesült Miklós József, aki Sánta Ferenc *Halálának halála* c. elbeszélését elemezte alaposan tartalmilag, részletes nyelvi-stilisztikai szempontokat alkalmazva az újabb módszerek szakszerű ismeretében.

HÍREINK

Az 1982-ben rendezett szolnoki Versegly Ferenc emlékülés előadása – Szurmay Ernő szerkesztésében – megjelent *In memoriam Versegly Ferenc* 2. címen. A kötet Nagy Miklós megnyitóját, Margócsy István, Szajbély Mihály, Szörényi László, Deme László, Kaposi Gyula és Szurmay Ernő előadásait tartalmazza.

*

Az 1982-ben Nagykőrösön tartott Arany János vándorgyűlés előadásai – Csáky Edit és Novák László szerkesztésében – Nagykőrösön megjelent az Arany János Múzeum Közleményei III. sorozatban. A kötet Sótér István, Kiczekó Judit, Mezei József, Tolnai Gábor, Pálmai Kálmán, Csűrös Miklós, Nagy Miklós és Novák László előadásait tartalmazza.

*

Az Irodalomtörténetben megjelent kritikájáért 1983-ban kritikai nívódíjat kapott Dávidházi Péter *A monista irodalomfelfogás esélyei (Szegedy-Maszák Mihály kísérletének elméleti tanulsága)* c. kritikájáért.

*

Társaságunk bekapcsolódott *Az ember tragédiája* ősbemutatójának 100. évfordulójára rendezett tudományos ülésszakokba, azok előkészítésébe. Részt vettünk a Salgótarjánban rendezett ülésen és a Nemzeti Színház bemutatójához kapcsolódó ülésszak előkészítésében.

Társaságunk több koszorúzási ünnepségen vett részt. Az év folyamán megkoszorúztuk többek között Sándor Kálmán, Hajnal Anna, Keszi Imre, Rideg Sándor, Nagy Lajos, Balázs Sándor, Babits Mihály, Juhász Gyula, Kis Ferenc, Trencsényi Waldapfel Imre, Rónay György, Madách Imre emléktábláját, szobrát, illetve sírját.

CSÁKY EDIT

1983-BAN FELVETT ÚJ TAGJAINK

Bartáné Siklós Márta, Dávidházi Péter, E. Kovács László, dr. Erős Zoltán, Fazekasné Mayer Erzsébet, Fenyő D. György, Farkas Péter, Herendi Miklósné, Iván Júlia, Kolozsi Ildikó, Móczár Sándor, Szigyártó Gusztáv, Takaró Mihály.